

Asia: VN/9978/2024

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä

Lausunnonantajan lausunto

Määritelmät. Näkemyksenne asetusluonnoksen 2 §:n määritelmistä (esim. ovatko määritelmät selkeät, onko tarvetta lisätä määritelmiin jokin käsite?)

Kyllä

Perustelut:

Kohtaan 4 olisi asianmukaista lisätä fysiologisten mittausten lisäksi myös esimerkiksi oiremittarit, joita säännönmukaisesti esimerkiksi mielenterveyspalveluissa käytetään ja dokumentoidaan sekä häiriön vaikeusasteen seulonnassa että hoidon vaikuttavuuden seurannassa.

Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon välillä. Ovatko terveydenhuollon käyttöoikeudet sosiaalihuollon asiakastietoihin tarkoituksenmukaiset (18 §)?

Ei

Perustelut:

Esitysluonnoksessa on nostettu esiin, että asiakaskertomusmerkintöjä ovat mm. merkinnät terapeuttisesta (luottamuksellisesta) työskentelystä ja asiakkaalla tehdystä tutkimuksesta, joihin on sosiaalihuollossa vain hyvin rajatut käyttöoikeudet, minkä vuoksi ei ole katsottu perustelluksi ehdottaa terveydenhuollon henkilöstölle sosiaalihuoltoa laajempia käyttöoikeuksia. Tämä on hiukan ongelmallista erityisesti sellaisissa tilanteissa, joissa sosiaalihuollon puolella toteutetaan esimerkiksi mielenterveyteen kohdentuvia interventioita - kuten esimerkiksi ajankohtaisesti myös lausunnoilla olevassa lasten ja nuorten terapiatakuuta koskevassa lakiesityksessä on linjattu. Osa mielenterveyteen kohdentuvista interventioista on sellaisia, joita voidaan toteuttaa sekä sosiaalihuollossa että terveydenhuollossa. Jotta mielenterveyden hoitoon voidaan muodostaa sujuva palvelupolku, olisi näiden interventioiden toteutukseen liittyviä tietoja tärkeää voida tarvittaessa käsitellä myös terveydenhuollossa erityisesti mielenterveyspalveluissa.

Pykälässä 19 kuitenkin annetaan sosiaalihuollon henkilöstölle oikeus saada tarpeen mukaan vastaavat tiedot terveydenhuollossa toteutettavasta hoidosta (hoito- ja kuntoutussuunnitelmat,

potilasyhteenvedot, väli- ja loppuarviot ym.), mukaan lukien luottamukselliset ja erityissuojattavat tiedot mielenterveyteen liittyvästä terapeutisesta työskentelystä, joten nämä pykälät eivät ole keskenään linjassa.

Toisaalta on myös hyvä huomioida, ettei kaikissa terveydenhuollon laaja-alaisissakaan työtehtävissä ole tarpeenmukaista saada tietoa sosiaalihuollon asiakkuudesta tai palveluiden toteutumisesta, joten tietojen käyttöoikeuksia sosiaali- ja terveydenhuollon välillä tulee voida tarkastella myös tarkemmalla tasolla kuin pykälässä 3 määritellyt laajuudet.

Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon välillä. Ovatko sosiaalihuollon käyttöoikeudet potilastietoihin tarkoituksenmukaiset (19 §)?

Ei

Perustelut:

Kts. yllä.:

Esitysluonnoksessa on nostettu esiin, että asiakaskertomusmerkintöjä ovat mm. merkinnät terapeutisesta (luottamuksellisesta) työskentelystä ja asiakkaalla tehdystä tutkimuksesta, joihin on sosiaalihuollossa vain hyvin rajatut käyttöoikeudet, minkä vuoksi ei ole katsottu perustelluksi ehdottaa terveydenhuollon henkilöstölle sosiaalihuoltoa laajempia käyttöoikeuksia. Tämä on hiukan ongelmallista erityisesti sellaisissa tilanteissa, joissa sosiaalihuollon puolella toteutetaan esimerkiksi mielenterveyteen kohdentuvia interventioita - kuten esimerkiksi ajankohtaisesti myös lausunnoilla olevassa lasten ja nuorten terapiatakuuta koskevassa lakiesityksessä on linjattu. Osa mielenterveyteen kohdentuvista interventioista on sellaisia, joita voidaan toteuttaa sekä sosiaalihuollossa että terveydenhuollossa. Jotta mielenterveyden hoitoon voidaan muodostaa sujuva palvelupolku, olisi näiden interventioiden toteutukseen liittyviä tietoja tärkeää voida tarvittaessa käsitellä myös terveydenhuollossa.

Pykälässä 19 kuitenkin annetaan sosiaalihuollon henkilöstölle oikeus saada tarpeen mukaan vastaavat tiedot terveydenhuollossa toteutettavasta hoidosta (hoito- ja kuntoutussuunnitelmat, potilasyhteenvedot, väli- ja loppuarviot ym.), mukaan lukien luottamukselliset ja erityissuojattavat tiedot mielenterveyteen liittyvästä terapeutisesta työskentelystä, joten nämä pykälät eivät ole keskenään linjassa.

Luovutusluvan kohdentaminen. Onko ehdotus luovutusluvan kohdentamisesta asiakkaan näkökulmasta ymmärrettävä ja selkeä?

Kyllä

Perustelut:

On tärkeää kiinnittää huomioita tiedottamisen selkeyteen sekä siihen, että informoinnin yhteydessä asiakas aidosti ymmärtää luovutusluvan merkityksen ja laajuuden sekä oikeutensa myös peruuttaa antamansa luvan.

Luovutusluvan kohdentaminen. Vastaako luovutusluvan kohdentaminen sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan tarpeita?

Kyllä

Perustelut:

-

Luovutusluvan kohdentaminen. Onko luovutusluvan mukainen lupien kohdentaminen toteutettavissa esitetyllä tavalla asiakas- ja potilastietojärjestelmiin (huomioiden sekä uusien tietorakenteiden mukaisesti tallennetut tiedot että aiemmin tallennetut tiedot)?

-

Perustelut:

-

Arvionne asetuksen mukaisen luovutusluvan tietojärjestelmätoteutukseen tarvittavasta ajasta ja kustannuksista:

-

Muita kommentteja asetusluonnoksesta:

Esitys on tarkentunut ja selkiytynyt huomattavasti. On hyvä, että esitysluonnoksessa on nyt aiempaan verrattuna selkeämmin kuvattu esimerkiksi sitä, kuinka sosiaali- ja terveydenhuollon yhteiset palvelut määritellään ja mitä ne voivat olla. Muistiossa kuitenkin todetaan, että listattuja palveluita on mahdollista toteuttaa myös pelkästään joko sosiaali- tai terveydenhuollon palveluna, jolloin pykälien mukaista käyttöoikeutta toisen toimialan tietoihin ei saa olla. Jotta eri organisaatioissa ei synny eriäviä tulkintoja ja käytänteitä, olisi hyvä antaa myös käytännön ohjausta ja tukea hyvinvointialueille yhteisten palveluiden toteuttamiseen aidon sote-integraation vahvistamiseksi. Ajankohtaisesti esimerkiksi perheneuvoloissa on paikoin lähdetty vahvasti erottamaan toisistaan kasvatusta ja perheneuvontaa perustason lasten mielenterveyspalveluista, sen sijaan että näitä palveluita voitaisiin tuottaa yhteisinä palveluina, jolloin perheiden moninaisiin tarpeisiin voidaan vastata yhdestä paikasta eri toimijoiden välisen pallottelun sijaan.

Pykälässä 26 on käytetty termiä "psykologiapalvelu", samoin perustelumuistiossa sivuilla 15-16 ja 19 puhutaan sekaisin "psykologiapalveluista" ja "psykologipalveluista". Näistä jälkimmäinen, eli "psykologipalvelu" on oikea muotoilu, jota tulisi johdonmukaisesti käyttää, sillä palvelut joita em. näkymään kirjataan ovat nimenomaan psykologien toteuttamia.

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen Potilastiedon kirjaamisen yleisoppaan (Kauvo & Virkkunen, 2022) mukaan ammatilliset näkymät sisältävät eri terveydenhuollon ammattihenkilöiden tai erityistyöntekijöiden tietokokonaisuuksia. Ammatillisia näkymiä on määritelty muille laillistetuille terveydenhuollon ammattihenkilöille kuin lääkäreille ja hammaslääkäreille, kuten hoitajille, psykologeille, fysioterapeuteille, toimintaterapeuteille, puheterapeuteille, ravitsemusterapeuteille, seksuaaliterapeuteille ja sosiaalityöntekijöille. PSL-näkymä, joka pykälän 26 mukaisesti on jatkossa tarkoitus erityissuojata, on siis tarkoitettu psykologien käyttöön, mikä eroaa esimerkiksi erikoissalakohtaisista näkymistä (kuten uusi päihde- ja mielenterveystyön näkymä), jotka voivat olla useamman kyseisellä erikoisalalla työskentelevän ammattiryhmän käytössä.

Gergov Vera
Suomen Psykologiliitto - Ammatti- ja yhteiskuntasuhdepäällikkö